بسم الله الرحمن الرحيم

وَرَتِّلِ الْقُرْاٰنَ تَرْتِيلًا

دروس تجويد

ليکونکی او مدرس : قـــاري نور خبر حليم

ترتيب کـــوونکی : ذکـرالله شيرزی راسب

کال : ۱۳۹۱المریز

Maktaba Tul Ishaat .com

تمام فنون کے کتب کے پی-ڈی-ایف ہمارے ویب سائٹ سے اور پلے سٹور سے فری ڈاون لوڈ کریں۔ ہم روزانہ کی بنیاد پر اس میں مزید کتب شامل کر رہے ہیں اس لیے آپ ہفتے میں ایک بار ضرور ہمارے پلے سٹور اور ویب سائٹ کو چیک کیا کریں۔

ابھی مطلوبہ پی-ڈی-ایف مفت ڈاون لوڈ کریں

تفاسیر	خطبات	منطق
احادیث	سیرت	معانی
فقہ	تاریخ	تصوف
سوانح حیات	صرف	تقابل ادیان
درس نظامی	نحو	تجوید
لغت	فلسفہ	نعت
فتاوی	حکمت	تراجم
اصلاحی	بلاغت	تبلیغ ودعوت
تمام فنون		

مکتبۃ الاشاعت ڈاٹ کام
Maktaba Tul Ishaat.com

بسم الله الرحمن الرحيم

بِسۡمِ اللّٰهِ الرَّحۡمَنِ الرَّحِيم

لومړی لمعه (فصل)

د تجوید د علم تعریف :

لغوي معني :(اِلاتْيانُ بالجَيِد) يعني په يو ښه شي باندي راتګ مطلب داچي په ښه توګه د قرآنکريم لوستل :

اصطلاحي معني :(هُو اداءُ الحرُوفِ مِن مَخۡرجِها الخَاصه لِما مَع جَمِيۡعِ صِفاتِها الازِمه وَالۡعارِضه بِسُهُولةٍ بِغَيۡرِ كُلۡفه)

تجويد په لغت کې ښايسته کولو ته وايي او په اصطلاح کې هر حرف د خپل مخرج نه اداء کول دي سره د ټولو صفاتو بي له څه تکليف او مشقت نه .

د بِغَيرِكُلِفه په اړه علماء داسي فرمايي چي په بعضي وختونو کي د انسان رګونه وپرسيږي او يا يي پوزه وپړسيږي يايي رنګ سور شي چي دا د تجويد د قوانينو څخه خلاف کار دي .

علم التجويد (هُو عِلمٌ يُبحَثُ فِيهِ عَن مَخارِجُ الحُروفِ وصِفاتِها)

علم التجويدعبارت د هغه علم څخه دي چې پکې د مخارجواو صفاتو څخه بحث کيږي

د علم تجويد موضوع: ددې علم موضوع د هجاء حروف دي د الف نه تر ياء پوري .

د علم تجويد مقصد: د علم تجويد غرص او هدف د قرآنکريم صحيح لوستل دي .

د علم تجويد فايده : (اَلفوزُسَعادةُ الدارَينِ) ددواړوجهانونو کاميابي او د الله (ج) رضاء ده

د علم تجويد حکم : د علم تجويد زده کړه فرض کفايي ده او عمل ورباند فرض عين دي لکه څنګه چې الله (ج) په سورة مزمل کې فرمايلي دي (وَرَتِّلِ الۡقُرۡآنَ تَرۡتِيلًا)

ژباړه :قرآن کريم ښه ورو ورو او په پوره اطمنان سره لوله .

تجويد په مطلق ډول د قرآنکريم الفاظ په صحي توګه لوستل دي او علم التجويد عبارت د هغو قوانينو څخه دي چي مجويدينو د علم التجويد لپاره وضع کړيدي .

دهجا د حروفو مروجه طريقه :

الف ،با ،تا ،ثا ،ج ،حا ،خا ، د ، ذ ، را ، زا ،س ،ش ،ص ،ض ، طا ،ظا ،ع ،غ ، فا ،ق ،ک ،ل ،م ،ن ،و ،هـ ،لا ، ء ،يا ،

د تجويد د اهميت په اړه له قرآن ، سنت ، او اجماع څخه دلائل:

دتجويد د اهميت په اړه د قرآنکريم څخه دلائل :

۱. الّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَتْلُونَهُ حَقَّ تِلَاوَتِهِ (الايه)البقره ۱۲۱

ژباړه : هغه کسان چي هغوي ته قرآنکريم ورکړل شوي دوي يي لولي لکه څنګه چي د قرآن حق دي .

۲.وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا (الايه)المزمل۴ (ولولي قرآنکريم په ترتيل سره)

ددي آيت تفسير امام بيضاوي داسي کوي .(اَي جَودِ القُرآنَ تَجوِيدًا) يعني تاسي قرآنکريم ښايسته کړي په ښايسته کولو سره .

همدارنګه حضرت علي کرم الله وجهه ددي آيت په تفسير کي داسي فرمايي .کله چي ورنه پوښتنه وشوه چي (ماالمُرادُ بِاالتَرتِيل) يعني د ترتيل څخه مراد څه دي (فَقالَ الترتيل هُو التَجويدُ الحروفِ ومعرِفتُ الوقُف) يعني د ترتيل څخه مراد د حروفو او وقفونو پېژندل دي

د تجويد د اهميت په اړه د احاديثو څخه دلائل :

۱. (رُبَ قاري يُقرأُ القُرآنَ وَالقُرآنَ يَلْعَنُهُ) يعني ډير کرته قاري قرآنکريم لولي مګر قرآنکريم بيرته ورباندي لعنت وايي . محدثين فرمايي چي دري کسان ورنه مراد دي .

۱- بي عمله قاري چي په قرآنکرم باندي عمل نه کوي ۲ – هغه شيخ يا مفسر چي له ځانه د قرآنکريم تفسير کوي ۳. هغه کسان چي قرآنکريم د تجويد د قواعدوخلاف لولي .

۲. (ان اللهَ يُحِبُ اَن يَقرأَ القُرآنَ كَما انزَلَ) اخرجه ابوخزيمه فی صحيحه معني دا چي الله تعالي خوښ ګڼي هغه څوک چي قرآن کريم لولي لکه څنګه چي الله تعالي نازل کړي دي .

دتجوید د اهمیت په اړه له اجماع څني دلائل :

امام جزري (رح) فرمايي (والاَخذُ بِا التجويدِ حَتمُ لازِمٌ مَن لَم يَجُودِالقُرآنَ اثِمٌ) د تجويد زده کول حتمي او ضروري دي څوک چي قرآن کريم د تجويد سره نه لولي ګنهګاردي .

د فقاؤ له جملي ملاعلي قاري (رح) فرمايي هذا العِلَمُ لاخِلافَ فيه انهُ فرضٌ كفائي وَ العملُ بِهِ فرضٌ عينٌ) په علم تجويد کي اختلاف نشته چي دا فرض کفايي دي لکن عمل په تجويد باندي فرض عين دي .

علامه جلالدين سيوطي (رح) په (الاتيان في علوم القرآن) کی فر مايي لکه څنګه چي د قرآن کريم معني او مفهوم ضروري او تعبدي بڼه لري همدا شان يي په تجويد سره لوستل هم ضروري او تعبدي بڼه لري .

الله تعالي قرآنکريم په اوو طريقو باندي نازل کړيدي لکه څنګه چي رسول الله (ص) فرمايي (أُنزِلَ القُرآنُ علي سَبعةِ احرُوفٍ)

ژباړه : الله تعالي قرآنکريم په ۷لهجو ، يا ۷ طريقو ، يا ۷ حرفو باندي نازل کړيدي

زمونږ د قرائت امام امام حفص (رح) دي چي بناغلي په (۹۰) هـ کال په کوفه کي زږيدلي دي او په (۱۸۰) هـ کال کي وفات شوي او استاد يي امام عاصم کوفي تابعي(رح) دي

د جمال القرآن مصنف حکيم الامت حضرت مولانا اشرف علي تهنانوي (رح) دي جمال القرآن ټولي ۱۴ لمعي ، درسونه او يا فصلونه لري .

د قرآنکريم د لوستلو طريقي:

قرآن کريم په څلوروطريقو سره لوستل کيږي چي په دي ټولو طريقو سره يي لوستل جائز دي چي هغه طريقي عبارت دي له :

۱:- **ترتيل** : لکه څنګه چي يو قاري د مجلس د افتتاح لپارتلاوت کوي.

۲:-**حدر** : د ترتيل څخه لږپه تيزي سره لوستل کيږي .

۳:-**تدوير** : لکه څرنګه چي قاريان يي په رمضان کي لولي.

۴:- **تحقيق** : يعني د قرآن کريم ثابت لوستل .

هغه طریقي چي د قرآن کریم لوستل پري جواز نه لري عبارت دي له :

۱:**. تطریب** : یعني قرآنکریم د سندرو په شان لوستل .

۲:**- ترقیص** : (قرآنکریم په سکته لوستل، قرآنکریم دحرف مده په شان لوستل).

۳:**-ترعید** : قران کریم په داسي طریقي سره لوستل لکه څوک چي یخني نیولي وي .

۴:**- تحزین** : قرآنکریم په داسي شکل سره لوستل لکه په چا چي غم یا مشکل وي

دوهمه لمعه :

لـحـن :

لحن : په لغت کي لب یا لهجي ته ویل کیږي چي موروجه معني یي غلطي کول دي . معني دا چي لحن د تجوید ضد ته ویل کیږي یعني تجوید د قرآن کریم صحیح لوستلو ته وایي او لحن د قرانکریم غلط لوستلو ته وایي .لکه په حدیث شریف کي راځي

« "**اقرؤوا القرآن بلحون العرب وأصواتها** »مجمع الزوائد ومنبع الفوائد جز۷ صفحه ۸۴

ژباړه : تاسي قرآن د عربو په لب او لهجو باندي ولولي او همدارنګه د هغوي د آوازونو پشان سره یي ولولي .

لحن په دوه قسمه دي .

لحن جلي : ښکاره غلطي ته وایي او حکم یي حرام دي که په لمانځه کي واقع شي لمونځ فاسدوي .

لحن خفي : یعني پټه غلطي کول چي په هغې باندې فقط قاریان پوهیږي لکه د هغه صفاتو پرېښودل چي هغه د کلیمې د ښایست لپاره وضع شوي وي . حکم یې مکروه دي.

د لحن جلي اقسام :

لحن جلي په پنځه قسمونه لري چي عبارت دي له :

۱:**- تبدیل حرف بالحرف** : د یوه حرف په ځاي بل حرف لوستل .

لکه : د الحمد پرځاي الهمد يا د قال پر ځاي کال لوستل .

۲:- **تبديل حرکت بالحرکت** : د يوه حرکت په ځاي بل حرکت لوستل.

لکه : مثلاًد" يُوصَلَ" په کلمه کې " يُوصَلُ"دلام حرف دزورپرځاي پيش تلفظ شي

۳:- **تبديل حرکت بالسکون** : د حرکت بدلول په سکون سره .

لکه : د يُوصَلَ پرځاي يُوصَل لوستل چې لام يې ساکن کړ.

۴:- **مخفف حرف مشدد لوستل د يا مشددحرف مخفف لوستل** .

لکه : الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ کي د ر حرف مشدد ونه لوستل شي

۵:-**د يو حرف زياتول يا کمول** .

لکه : " الْحَمْدُ لِلَّهِ" داسې لوستل " الْحَمْدُولِلَّهِ"دواو حرف څرګندنه کړي.

دريمه لمعه :

د تعوذ او بسم الله ويلو حکم او محل

محل د تعوذ : د تعوذ محل ابتدآء يا شروع د تلاوت دي او حکم يې سنت دي او بعضې علماء ورته واجب وايې د وجوب دليل يې لاندې آيت شريف بولي .

فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ الايه نحل ۹۸

د بسم الله محل : د بسم الله محل ابتدآء د سورة دي او حکم يي سنت دي.

د قــــرآن کـــريم د لـــوستلو طـــريقي :.

۱:- **ابتداء د تلاوت او ابتداء د سورت** : چې ديته تعوذ او بسم الله دواړه ضروري دي ځکه چې ددې دواړو محلونه موجود دي.

۲:- **ابتداء د تلاوت د سورت په منځ کې** : دلته تعوذ لوستل ضرور دي ځکه چې محل يې موجود دي او د بسم الله په ويلو کې اختيار دي.

۳:- **ابتداء دسورت دتلاوت په منځ کې** : دلته د بسم الله لوستل ضروري دي ځکه چې محل يې موجود دي او د تعوذ په لوستلو کې اختيار دي .

تعوذ او بسم الله د وصل او فصل له لحاظه څلور طريقې لري:

۱:- **وصل کل** : يعنې بسم الله ، اعوذ باالله اوسورت په يوه ساه سره لوستل .

۲:- **فصل کل** : يعنې هر يو بيل بيل لوستل کيږي .

۳:- **وصل اول فصل ثاني** : تعوذ او بسم الله په يوه ساه سره ولوستل او سورت په بله ساه سره لوستل چې دا طريقه غير جايزه ده ..

۴:- **فصل اول وصل ثاني** : يعنې تعوذ ځانته ولوستل شي او بسم الله او سورت په بله ساه سره ولوستل شي

د سورت برات په سر کي بسم الله نده ذکر شوي علماء يي ځواب داسي کوي . .

الف: د سورت انفال او سورت برات مضامين سره برابر دي .

ب: د بسم الله د رحمت آيت دي او د سورت برات په سر کې بې زاري ده دالله (ج) او د هغه د رسول (ص) د کفارو څخې نو له دي وجي نه يې د سورت برات په سرکې بسم الله ذکر نه کړه . نو د سورت برات د لوستلو په وخت کې دري حالته جواز لري .

۱- وصل : يعنې آخر د سورة انفال او شروع د سورة برات .

۲- فصل : يعنې دواړه جدا جدا ولوستل شي .

۳- سکتته : يعنې ساه قطعه شي خو آواز جاري وي .

څلورمه لمعه

د حـــرو فـو مخــرجـو نه (مخارج الحروف):

مخرج : په وزن د مفعل دي چي د وتلو ځاي ته وايي يعني په لغت کي د وتلو ځاي ته ويل کيږي او په اصطلاح کي د کومو ځايونو څخه چي حروف اداٴ کيږي هغي ته مخارج ويل کيږي نو بنا په اختلاف ټول مخارج ۱۷ دي .

۱:- امـام فــراه وايــي ټــول مخــارج ۱۴ دي .

۲:- امـام سبــويه وايــي ټــول مخارج ۱۶ دي .

۳:- امام خليل بن احمدوايي ټول مخارج ۱۷ دي .چې همدا غوره مذهب دی .

د مخارجو ډولونه :

الف : **مخارج محقق** :هُو جز معين من اجزاء الحلق والسان والشفتين هغه مخرج ته وايي چي د هغي لپاره په حلق ، ژبه او يا شنډو کي يو معين جز وي

ب:- **مخارج مقدر** : د هغه مخرج څخه عبارت دي چي د هغي لپاره کوم معين ځاي نه وي .لکه جوف دهن (دخولي خليګاه) ، خشيوم .

د محققه مخرجونو تعداد پنځلس دي او د مقدره مخرجونو تعداد دوه دي مطلب دا چي ټول مخرجونه ۱۷ دي ۱۵ محقق او ۲ مقدر.

حرف : تعريف: (هو صوت يعتمد علي مخرج محقق او مقدر) د هغه اواز څخه عبارت دي چي اعتماد وکړي په مخرج محقق او يا مخرج مقدرباندي او ټول حروف ۲۹ دي .

د مخـــارجــو اصو ل :

د مخارجو اصول دري دي چي عبارت دي له :

۱- حلق ۲- لسان ۳- شفتين

په حلق کي دري مخرجونه دي چي شپږ حروف ورڅخه اداء کيږي او په لسان کي لس مخرجونه دي چي ۱۸ اتلس حروف ورڅخه اداء کيږي او په شفتينو کي دوه مخرجونه دي چي ۴ څلور حروف ورڅخه اداء کيږي .

اول مخرج : د خولي خاليګاه ده چي دري حروف ورڅخه اداء کيږي او هغه عبارت دي له «حروف مده « واو ،الف ،يا »

دوهم مخرج : اقصاي حلق دي چي ددي څخه دوه حروف اداء کيږي چي عبارت دي له «همزه .ها».

دریم مخرج : وسط حلق دي چې ددې څخه هم دوه حروف اداء کیږي لکه . « ع ، ح »

څلورم مخرج : ادني حلق دي چې ددې څخه هم دوه حروف ادآء کیږي لکه . « غ ، خ »

او دې شپږواړو حروفو ته حروف حلقي یا د اظهار حروف هم ویل کیږي .

پنځم مخرج : (ق) کله چې د ژبې بیخ د پاسنی وړوکې ژبی سره ولګیږي (ق) ادآء کیږي .

شپږم مخرج : (ک)..د ق د مخرج نه لږد خولې طرف ته د (ک) حرف اداء کیږي نو د (ق ،ک) حروفو ته حروف لهاتیه هم ویل کیږي چې لهاة په عربي کې وړوکې ژبې ته وایي

اووم مخرج : (ج ،ش، ي) ..کله چې د ژبې بیخ دپاس تالو سره ولګیږي نو ددې څخه دا دري حروف اداء کیږي مګر یا پکې غیر مده (یا)ده چې دې حروفو ته حروف شجریه هم ویل کیږي او شجر په عربي ژبه کې ونې ته ویل کیږي .

د نورو حروفو د مخارجو د بیان نه وړاندې د غاښونو بیان ضروري دي ځکه د باقي حروفو مخارج اکثره په غاښونو پوري تعلق لري .

د غـاښـو نـو ډ و لـو نـه

ټول غاښونه ۳۲ دانې دي چې ۱۶ په پاسنې ژامه او ۱۶ په لاندیې ژامه کې واقع دي چې ثنایا ،رباعیات ،انیاب ،ضواحک ، طواحن ،اضراس ،نواجذ ورته ویل کیږي .

ثنایا غاښونه په دوه ډوله دي

الف : **ثنایا علیا** : داپه پاس ژامه کې مخامخ دوه غاښـــونه دي

ب: **ثنایا سفلـي** : داپه لاندنې ژامه کې مخامخ دوه غاښونه دي .

ددې سره په څنګ کې د رباعیات غاښونه دي چې دوه پاس ژامه کې او دوه په لاندینی ژامه کې واقع دي .

ددې سره په څنګ کې انیاب غاښونه واقع دي چې دوه په پاس ژامه کې او دوه په لاندینی ژامه کې واقع دي انیاب جمع د نیب ده او نیب سوري کولو ته وایې .

د انیاب سره په ځنګ کې ضواحک غاښونه واقع دي چې دوه په پاس ژامه کې او دوه په لاندینۍ ژامه کې واقع دي ضواحک ورته ځکه وایي چې د خندا په وخت کی ښکاري.

د ضواحک سره ځنګ کي طواحن غاښونه واقع دي چې شپږ په پاس ژامه کې او شپږ په لاندینۍ ژامه کې واقع دي .طواحن ورته ځکه وایي چې ډوډۍ میده کوي .

د طواحي سره په ځنګ کې بیا نواجذ غاښونه واقع دي چې دوه غاښونه په پاس او دوه په لاندینۍ ژامه کې واقع دي چې دا غاښونه د عقلمندو خلکووی .

ثنایا : ۴ دي. رباعیات ۴ دي . انیاب ۴ دي .

ضواحک : ۴ دي . طواحن ۱۲ دي . اضراس نواجذ ۴ دي .

د ضواحک،طواحن ،نواجذ غاښونو مجموعې ته اضراس هم ویل کیږي

اتم مخرج : (ض)..کله چې د ژبې غاړه (حافة لسان) د اضراس علیا غاښونو سره ولګیږي نو د ض حرف اداء کیږي د ض حرف نوم اضعص الحروف دي یعنې ترټولو حروفو نه په سختۍ سره اداء کیږي.

نهم مخرج : (ل)..کله چې د ژبې ځنګ د ثنایا ،رباعیات، انیاب ،او ضواحکو سره ولګیږي نو د لام حرف اداء کیږي .

لسم مخرج : (ن).. د لام مخرج ته نږدې اداء کیږي خو ضواحک غاښونه ورځنې جدا دي .

یولسم مخرج : (ر) .. دا هم د نون مخرج ته نږدې اداء کیږي فرق پکي دادي چې پدې کې د ژبې شاه برخه لري دې حروفو « ل ، ن ، ر » ته حروف ذلقیه هم ویل کیږي .

دولسم مخرج : (ط ، د ، ت)کله چې دژبې څوکه د ثیایا علیا د بیخونو سره ولګیږي نو له دي څخه دري حروف ادآء کیږي چې دې حروفو ته حروف نطعیه هم ویل کیږي

دیارلسم مخرج : (ظ ،ذ ، ث) کله چې د ژبې څوکه د ثنایا علیا د سر سره ولګیږي نو دا دري حروف ورڅخه اداء کیږي چې دي حروفو ته حروف لثویه هم ویل کیږي .

څوارلسم مخرج : د ص ، ز ، س) کله چې دژبې سرد ثنایا سفلې د کناروا و څنګونو او څه اتصال د ثنایا علیا سره ولګیږي نو دا حروف ورڅخه اداء کیږي چې د ي حروفو ته حروف صفریه هم ویل کیږي .

پینځلسم مخرج : (ف) ..کله چې د لاندې شنډې خیټه د پاسنې شنډې د بهرنې حصې سره ولګیږي د ف حرف ورڅخه اداء کیږي .

شپاړسم مخرج : (ب ، م ، و) دا حروف د دواړو شنډو څخه اداء کیږي چې د ې حروفو ته حروف شفویه هم ویل کیږي .

ب : د بې حرف ته بهري هم ویل کیږي ځکه چې د شنډې د لمدې برخې څخه ادآء کیږي .

م : د میم حرف ته بري هم ویل کیږي ځکه چې د شنډې د وچې برخې څخه ادآء کیږي .

و : کله چې دواړه شنډې په داسې شکل سره یو ځاي شي چې سره ونه چسپیږي نو د واو حرف ورڅخه ادآء کیږي .

اوولسم مخرج : (خشیوم) ..مطلب ورڅخه غنه ده چې د غنې حقیقت د نون مخفي څخه عبارت دي .

پنځمه لمعه :

دحروفو صفات

صفت : په لغت کې (ماقام بشئ من المعاني) یعنې د معانیوپه لحاظ چې یو شي په بل شي پورې قائم وي .لکه عالم ـ او سپینوالئ چې د علم تحقق بغیر د عالم نه نه کیږي او د سپینوالي تحقق بغیر د سپین شي څخه نه کیږي .

په اصطلاح (الصفة هي کیفیِةُ عارِضَةُ للحرفِ عِندَ حصولهِ في المحرجِ من الهمسِ والجهر ورخوةِ والشدة) یعنې صفت هغه حالت او کیفیت دي چې د حروفو د مخرج نه دحرف د ادآء کولو په وخت کې مخې ته راځي لکه د حرف باریک ، ډک ، مشدد ، یا مخفف لوستل .

صفات په دوه ډوله دي : ۱ - صفات لازمه ۲- صفات عارضه

الف: صفات لازمه : (لا يقبل الانفكاک في کل حال) چې په هيڅ وخت کي انفکاک (جداوالي) نه قبلوي او مجموعه ۱۷حروف راځي

يا عبارت د هغه صفاتو څخه دي چې د حرف نه په هيڅ صورت کې نه جداء کيږي که دا صيفت په حرف کې ادآء نه شي نو حرف په خپل حال نه پاتې کيږي او بل حرف ورڅخه جوړيږي يعني ناقص اداء کيږي لکه : په (ظ) حرف کې د استعلاء او اطباق صفت دې که دا صفت پکې ادآء نه شي نو د ظ حرف نه د(ذ) حرف جوړيږي نو له دې وجهې نه دا صفات په حروفو پورې لازم دي .

ب: صفات عارضه : هغه صفات دي چې په بعضې حروفو کې په بعضې اوقاتو کې راځي او بعضې اوقاتو کې نه راځې او که چيرته دا صفات ادآء نه شي په حرف کې تغير نه راځي او په خپل حال پاتې کيږي مګر ددې حرف چې کوم زينت او حسن دي هغه ورسره ختميږي ددغې وجهې نه دې صفاتو ته مزينه ،محسنه،محليه ،او عارضه وايي . .

د لازمه صفاتو اقسام :

لازمه صفات ټول (۱۷) قسمه دي چې لس پکې متضاد دي او اوه پکې غير متضاد دي.

لازم متضاد دا معنې چې يو د بل ضد واقع شوي وي معني دا چې پنځه صفات د پنځو نورو صفاتو ضد واقع شي او غير متضاد صفات هغه صفات دي چې ضد نه لري متضاد صفاتو ته متميزه ، ذاتيه او مقومه هم وايي .

کوم لس صفا ت متضاده چې ذکر شول همس د جهر ضد دي يعنې کومو حروفو کې چې د همس صفت موندل کيږي په هغه کې جهر نه راځي همدارنګه شدت د رخوة ضد دي خو ددې دواړو تر منځ يو بل صفت دي چې هغې ته توسط وايې همدارنګه استعلاء د استفال ضد دي او اطباق د انفتاح ضد دي او اذلاق د اصمات ضد دي او صفات غير متضاد باالمقابل ضد نه لري ځکه د هغوي ضد بيان نه شوهمدارنګه صفات غير متضاده ته مزينه ،محسنه او محليه هم وايي . .

۱: **همس** : همس په لغت کې د آواز ټيټ والي ته وايي او د مجويدينو په اصطلاح کې د مهموسه حروفو د ادآء کولو په وخت کې آوازپه مخرج کې په داسې ضعف سر ه

اودریږي چې نفس جاري وي خو آواز کې یو قسم ته پستي او ټیټوالي وي او په کومو حروفو کې چې د همس صفت موندل کیږي هغو حروفو ته مهموسه حروف ویل کیږي او دا صفت په لس حروفو کې موندل کیږي چې عبارت دي له (فحثه شخص سکت)

۲ :**جهر** : په لغت کې د آواز اوچتوالي ته وايي او په اصطلاح کې ددي حروفو د ادآء کولو په وخت کې آوازپه مخرج کې په داسي قوت سره اودریږي چې ددې وجهي نه نفس بندیږي او آواز کې یو قسم ته اوچتوالي وي او کومو حروفو کې چې د جهر صفت موندل کیږي دي حروفو ته مجهوره وايي او د مهموسه نه علاوه باقي ټول حروف مجهوره دي چې هغه نولس حروف دي او د همس ضد دي .

۳: **شدت** :. شدت په لغت کې سختوالي ته وايي او په اصطلاح کې ددي حروفو د ادآء کولوپه وخت کې اواز په مخرج کې په داسي سختي او قوت سره اودریږي چې په دي سره آواز بندیږي او حرف یي قوي او سخت ادآء کیږي او دا صفت په آتو حروفو کې رآځي چې مجموعه یي ده (اجدک قطبت) یا (اجد قط بکت) نو په کومو حروفو کې چې دا صفت راځي هغوي ته شدیده وايي .

توسط : د شدت او رخوة تر منځ توسط یو صفت دي چې ددې لغوي معنې ده چې په منځ کې واقع کېدل دي او په اصطلاح کې ددې مقصد د شدت او د رخوة منځنۍ حالت دي یعنې ددې حروفو د آدا ء کولو په وخت کې آوازنه دومره سخت وي لکه د شدت غونډې او نه دومره نرم وي لکه د رخوة غونډې یعنې د شدیده غوند ې آواز فوراً نه بندیږي او نه د رخوة غونډې آواز بالکل جاري پاتې کیږي. بلکه یو منځنې حالت غوره کوي او دا صفت په پنځو حروفو کې راځي چې مجموعه یي (لن عمر) ده او د ي پنځو حروفو ته حروف متوسطه وايي .

۴ : **ر خوة** .. په لغت کې نرمې ته وايي نو د شدت او توسط د حروفو نه علاوه نورټول حروف په نرمۍ سره ادآء کیږي .

۵ : **استعلآء**.. استعلاء اوچتوالي ته وايي نود مستعلیه حروفو د اداء کولو په وخت کې د ژبي بیخ پورته تالو طرف ته اوچتیږي چې ددې حروفو مجموعه ده (خص ضغط قظ)

۶: **استفال** :په لغت کې لاندې پاتې کيدلو ته وايي او په اصطلاح کې د مستفله حروفو د ادآء کولو په وخت کې د ژبې بيخ د پورته تالو طرف ته نه اوچتيږي د مستعليه حروفو نه باقي نور ټول د استفال حروف دي.

۷:**اطباق** .. په لغت کې ښه پيوسته کيدلو ته وايې په اصطلاح کې د مطبقه حروفو د ادآء کولو په وخت کې د ژبې بيخ د پورته تالو سره پيوسته کيږي او حروف يې دادي (ص،ض، ط،ظ)

۸: **انفتاح** : انفتاح په لغت کې خلاصيدلو او جداپاتې کيدلو ته وايي او په اصطلاح کې د دې حروفو د ادآء کولو په وخت کې د ژبې اکثره برخه د تالو سره نه پيوسته کيږي او لاندې جدا پاتې کيږي نو د مطبقه حروفو نه علاوه نور ټول حروف منفتحه حروف دي .

۹: **اذلاق** ..په لغت کې تيزوالي ته وايي او په اصطلاح کې مذلوقه حروف په اسانۍ سره د شنډې يا د ژبې له څنګ څخه اداء کيږي او د ا شپږ حروف دي (فرمن لب)

۱۰: **اصمات** : په لغت کې په معنې د منع کولو سره راځي او په اصطلاح کې ددې حروفو د اداء کولو په وخت کې لږڅه ګراني او سختوالي محسوسيږي نو د مذلقه حروفو نه علاوه نور ټول حروف مصمته دي .

لازم غيـــر متضـا د ه صــفـا ت :

۱۱ : **صفير** .. صفير د شپېلۍ په معنې سره دي چې حروف يې عبارت دي له (ص ، ز ، س)

۱۲: **قلقله** .. قلقله په لغت کې جنبش او حرکت ته وايي او حروف يې عبارت دي له : (ق،ط ، ب ، ج ، د) (قطب جد) په ق حرف کې قلقله واجب ده چې وشي

۱۳ : **لين** ..په لغت کې نرمۍ ته وايي او په اصطلاح کې دا حروف د ادآء کولو په وخت کې ډير په نرمۍ سره ادآء کيږي او دا دوه حرفه دي (و ، ي) په هغه صورت کې د لين حرف بلل کيږي چې کله دوي ساکن او ماقبل حرف يې مفتوح وي لکه (خَوْفٌ ، وَالصَّيْفِ

۱۴ : **تفشي** .. په لغت کې انتشار او خپريدو ته وايي او په اصطلاح کې د ش د حرف د ادآء کولو په وخت کې اوآز په خوله کې منتشر کيږي کله (الْمَنفُوشِ)

۱۵ : **انحراف** : په لغت کې اوړيدل او مايل کيدلو ته وايي او په اصطلاح کې د منحرفه حرف د اداء کولو په وخت کې اواز د حافه لسان نه رأس لسان طرف ته ميلان کوي.چې داقسم غلطي معمولا د ماشومانو نه منځ ته راځي او د انحراف صفت په (ل،ر) کې موجود دي .

۱۶ : **تکرير** . په لغت کې يوشي څو څو واري تکرارولو ته وايي.چې داصفت يوازي د (ر) په حرف کې موجود دي او بس .

۱۷ : **استطالت** : په لغت کې طلب د اوږدوالي ته وايي او په اصطلاح کې د استطالت د حرف د ادآء کولو په وخت کې د مخرج د شروع نه د مخرج تر پايه آواز په تدريج سره اوږديږي چې حرف يې (ض) دي .

حروف د قوت او ضعف په اعتبار سره په لاندي ډول دي .

الف : اقواه حروف (ط ، ظ ، ق ، ض)

ب : قوي حروف (ج ، ص ، غ ، ز ، ب ، د ، ر)

ج : متوسط حروف (ر ، ت ، ذ ، ع ، ک ، ء ، ا ، با ، خا)

د : ضعيف حروف (س ، ل ، ش ، و ، ي)

هـ : اضعف حروف (م ، ف ، هـ ، ثا ، حا ، ن)

شپږمه لمعه:

عارضه صفات

عبارت د هغه صفاتو څخه دي چې کله په حرف کې موجودوي او کله نه وي موجود لکه څنګه يي چې مخکې بيان وشو .صفات عارضه اجمالا په ديارلس ډوله دي

پورتني صفات په دوه ډوله دي

الف : عارض بالصفت ب : عارض بالحرف

د عارض بالصفت څخه مطلب دادي چې هغه صفت عارضه چې د کوم عارضي صفت د وجهې نه پيدا شوي وي مثلا مخکې مونږ وويل چې د خص ضغط قظ څخه علاوه نور ټول حروف باريک لوستل کيږي نو اوس (الف ، لام ، ر) داسي حروف دي چې هميش باريک نه لوستل کيږي نو په بعضې حالاتو کي ډک هم تلفظ کيږي نو په کومو حالاتوکي چي ډک تلفظ کيږي هلته صفت استعلاء عارض کيږي چې د هغې له وجهې نه دا حرف ډک لوستل کيږي نو په (الف ، لام ، ر) حروفو کي تفخيم صفت عارضه دي چې د يو لازمي صفت له وجهې نه پيدا شوي دي .

او عارض بالحرف څخه مطلب دادي چې د يوحرف د يو ځاي کيدوله وجهې نه پيدا کيږي لکه اظهار...چي د نون ساکن او تنوين څخه وروسته يي حروف راشي

. دلازمه متضاده صفاتو جدول:

د

شماره	صفت	حروف	توسط	ضد
١	همس	فحثه شخص سکت		جهر
٢	شدت	اجدک قطبت اجد قط بکت	د توسط حروف دا دي لن عمر	رخوة
٣	استعلاء	خص ضغط قظ		استفال
۴	اطباق	ص ض ط ظ		انفتاح
۵	اذلاق	فرمن لب		اصمات

صفت غيرمتضاده	حــــــــروف
صفير	ص ز س
قلقله	قطب جد
لين	ي و
انحراف	ل
تفشي	ش
تکرير	ر
استطالت	ض

د صفات الحروف او مخارج الحروف جدول په لاندي ډول سره دي :

حرف	مخارج الحروف	القاب الحروف	صفات الحروف
ا	جوف دهن ، د خولي د خاليگا نه ادا کيږي	جوفيه	جهر ،شدت ، استفال ، انفتاح، اصمات
ب	د دواړو شنډو د لمدي حصي نه اداء کيږي	شفويه(ف،ب،م،و)	جهر ،شدت ، استفال ، انفتاح، اصمات
ت	دَ ژبې څوکه دثنايا عليا د سرسره لگيږي	نطعيه	همس، ،شدت ، استفال ، انفتاح، اصمات
ث	دًژبې څوکه ثنايا عليا د سره سره لگيږي	لثويه	همس، ،شدت ، استفال ، انفتاح، اصمات
ج	دژبې د منځ او دمقابل تالو نه ادآء کيږي	شجريه(ج،ش،ى)	جهر ،شدت ، استفال ، انفتاح، اصمات
ح	د وسط حلق نه ادآء کيږي	حلقي	همس،رخوة ، استفال ، انفتاح، اصمات
خ	د ادني حلق نه ادآء کيږي	حلقي	جهر ،شدت ، استعلا ، انفتاح، اصمات
د	دژبې څوکه د ثنايا عليا د بيخ سره لگيږي	نطعيه(ط،د،ت)	جهر ،شدت ، استفال ، انفتاح، اصمات
ذ	دژبې څوکه د ثنايا عليا د سرونو سره لگيږي	لثويه(ث،ذ،ظ)	جهر ،رخوة ، استفال ، انفتاح، اصمات
ر	د نون مخرج ته نږدي خو دژبې شا پکي ده	طرفيه ذلقيه	جهر، رخوة،استفال،انفتاح،اذلاق
ز	دژبې سر د ثنايا سفلي د بيخونو سره لگيږي	صفريه(ص،ز،س)	جهر، رخوة،استفال،انفتاح،اصمات
س	دژبې سر د ثنايا سفلي د بيخونو سره لگيږي	صفريه	جهر، رخوة،استفال،انفتاح،اصمات
ش	دژبې بيخ د مقابل تالو سره لگيږي	شجريه	همس، رخوة،استفال،انفتاح،اصمات
ص	د ژبې سرد ثنايا سفلي د بيخونو سره لگيږي	صفيريه	همس،رخوة،استعلا،اطباق،اصمات
ض	دژبې اړخ د اضراس عليا د بيخونو سره لگيږي	حافيه	جهر، رخوة،استعلا،اطباق ،اصمات
ط	دژبې څوکه دثنايا عليا د بيخونو سره لگيږي	نطعيه	جهر، شدت،استعلا،اطباق ،اصمات
ظ	دژبې څوکه د ثنايا عليا دغاړي سره لگيږي	لثويه	جهر، رخوة،استعلا،اطباق ،اصمات
ع	وسط حلق نه اداء کيږي	حلقي	جهر، رخوة،استعلا،انفتاح ،اصمات
غ	ادني حلق	حلقي	جهر، رخوة،استعلا،انفتاح ،اصمات
ف	دثنايا علي غاړه د لاندي شنډي سره لگيږي	شفويه	همس،رخوة،استعلا،انفتاح ،اصمات
ق	دژبې بيخ د بر تالو سره لگيږي	لهاتيه	جهر،شدت،استعلا،انفتاح ،اصمات
ک	د ق مخرج نه لاندي د خولي ظرف ته اداآء کيږي	لهاتيه	همس،شدت،استفال،انفتاح،اصمات
ل	دژبې طرف د پاس غاښونو سره لگيږي	طرفيه ذلقيه	جهر، رخوة،استفال،انفتاح،اذلاق
م	د دواړوشنډو د وچي حصي نه ادآء کيږي	شفويه	جهر، رخوة،استفال،انفتاح،اذلاق
ن	د لام مخرج ته نږدي فقط ضواحک پکي نشته	طرفيه ذلقيه	جهر، رخوة،استفال،انفتاح،اذلاق
و	د دواړو شنډو د گول کيدلو نه ادآء کيږي	شفويه	جهر، رخوة،استفال،انفتاح،اصمات
هـ	اقصي حلق نه اداء کيږي	حلقي	همس، رخوة،استفال،انفتاح،اصمات
ي	دژبې بيخ د پاس تالو سره لگيږي	شجريه	جهر،رخوة،استفا ،انفتاح،اصمات

اوومه لمعه :

د لام د تفخیم او ترقیق حالات :

د لام نه مقصد لفظ د الله (ج) دي او نورټول لامونه باریک او تش لوستل کیږي نو لفظ د الله او اللهم لاندي حالاتونه لري :

۱:- که لفظ د الله او الهم نه مخکې فتحه وه نو دا لفظ ډک تلفظ کیږي

لکه : « هُوَاللّهُ ، نَارُاللّهِ الْمُوقَدَةُ »

۲:-که د لفظ الله او الهم نه مخکې کسره وه باریک اداء کیږي لکه :بِسمِ الله – قُلِ اللهُم

۳:-همدارنګه که د"لام" نه مخکې حرف ساکن وي له هغه مخکې حرف زوریاپیښ ولري پدې صورت کې هم د "لام" توري ډک اداکیږي لکه :« عَلَى اللّهِ ، أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ »

۴:-که "لام" نه مخکې حرف زیرولري یاد "لام" نه مخکې ساکن دهغه مخکې حرف زیرولري ترقیق کیږي یعني "لام" تش اداء کیږي لکه : « قُلِ اللّهُمّ ، وَيُنَجِّي اللّهُ »

اتمه لمعه :

د (را) د تفخیم او ترقیق حا لتونه :

را اجمالا دوه حالته لري : الف : تفخیم (ډک لوستل) ب : ترقیق (باریک لوستل)

د (را)تفخیم حالتونه:

۱:- را: د "را" توري که چیري زوریاپیښ ولري یاد "را" حرف خپله ساکن مخکې حرف یې زبریاپیښ ولري نوپدې صورت تفخیم کیږي یعني "را" ډکه تلفظ کیږي

.لکه: « رَبُّكَ ، رُزِقُواْ ، مَرْفُوعَةٌ ، عُرُفاً »

۲ :- را مضمومه ، مفتوحه او یا مشدده وي نو پدي صورتو کې هم ډکه لوستل کیږي .

لکه : « رُزِقُوا ، وَرَعْدٌ ، فَفِرُّوا »

۳ : - را چې کله ساکنه وي او ماقبل يې مضموم او يا مفتوح وي په دي صورت کي هم ډکه لوستل کيږي . لکه : « يُرْزَقُونَ ، وَبَرْقٌ ، وَمَا أُرْسِلُوا »

۴: - را ساکنه وي او ماقبل يې کسره عارضي راغلې وي نو را ډکه لوستل کيږي

لکه : « ارْجِعُوا إِلَىٰ أَبِيكُمْ ، ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ »

۵ : - را ساکنه مخکې ورنه کسره اصلي منفصله راغلې وي نو را ډکه لوستل کيږي .
لکه : « رَبِّ ارْجِعُونِ »

او کله کسره عارضي هم وي او منفصله هم وي لکه : (أَمِ ارْتَابُوا ، إِنِ ارْتَبْتُمْ)

۶:- را ساکنه وي او ماقبل يي کسره اصلي وي خو وروسته ورڅخه په يو کلمه کې د مستعليه حروفو څخه کوم حرف راغلي وي نو دلته هم ډکه لوستل کيږي لکه : مِرصَاد ، قِرطَاس ، فِرقَة ، لبالمِرصَاد ،اِرصَادآ ، خو مستعليه حرف به مفتوح وي

خو که حرف مستعليه د را څخه وروسته په يوه کلمه کې نه ؤ راغلي نو را باريکه لوستل کيږي لکه : (فَاصْبِرْ صَبْرًا)

۷:- را ساکنه وي او ماقبل يي هم ساکن وي خوماقبل يي مضموم او يا مفتوح وي نو را ډکه لوستل کيږي لکه : (الْقَدْرِ . الْعُسْرِ ، الْأَنْهَارُ)

د (را) د ترقيق حالتونه :

۱:- چي را مکسوره وي نو باريکه لوستل کيږي لکه : « رِحْلَةَ »

۲– "را" ساکنه اومخکې حرف يې اصلي کسره ولري او يا وروسته ورنه حرف مستعليه نه وي راغلي "را" باريکه لوستل کيږي لکه : فِرْعَوْنَ ، « شِرْعَةً ، مِرْيَةٍ »

۳:- را ساکنه وي ماقبل يې هم ساکن وي او ما قبل يي مکسور وي نو را باريکه لوستل کيږي لکه: « قَسَمٌ لِّذِي حِجْرٍ ، وَلَا بِكْرٌ » خو دا د وقف په حالت کې راځي .

۴:- را ساکنه وي او ماقبل يي يا ساکنه وي لکه : « خَيْرٌ ، قَدِيرٌ »

۵: - را مماله مطلب هغه را چې اماله پکې شوي وي لکه : (بِسْمِ اللَّهِ مَجْرَاهَا)

اماله : په لغت کي میلان ته وایي او د تجوید په اصطلاح کي الف مده د یاي مده طرف ته مایل کیږي اود امام حفص (رح) په نزد په قرآنکریم کي یو ځاي راغلي

اماله په دوه ډوله ده : اماله صغري اماله کبري

په لاندي ځایونو کي اختلاف دي بعضي وایي ډک لوستل کیږي بعضي وایي تش

چي هغه ځایونه عبارت دي له : مِصْرَ ، فِرْقٍ ، عَيْنَ الْقِطْرِ

د الف د تفخیم او ترقیق حالتونه :

که چیري د الف څخه مخکې حرف استعلاء راغلي وي نو الف هم ورسره ډک لوستل کیږي لکه : (خَالِدُونَ ، الصَّالِحِينَ)

همدارنګه په لفظ د الله او اللهم کې هم الف ډک لوستل کیږي او که چیرې د الف څخه مخکې حرف باریک لوستل کیده نو الف هم ورسره باریک لوستل کیږي

لکه : (النَّاصِرِينَ)

د حروفو د تفخیم مرتب

نهمه لمعه :

د ساکن میم احکام

۱- ادغام ۲- اخفاء ۳-اظهار

ادغام : کچري د ساکن میم نه وروسته بل میم راشي نومیم په میم کي ادغامیږي اودیوه حرکت به اندازه غنه پکې کیږي لکه (وَمِنْهُمْ مَنْ) (كَمْ مِنْ) (لَهُمْ مَغْفِرَةَ

اخفاء : کله چي د ساکن میم نه ورسته د (ب) حرف راشي له غني سره اخفاکیږي.

مثال : (هُمْ بَارِزُونَ (كَلْبُهُمْ بَاسِطٌ (إِنَّ رَبَّهُمْ بِهِمْ

اظهار : دادغام او اخفا له حروفو (م،ب) پرته باقي د اخفا حروف دي که له ساکن میم وروسته راشي پکي اظهارکیږي لکه : أَنَّ لَهُمْ جَنَّتٍ ، أَمْ حَسِبْتُمْ ، أَلْحَمْدُ لِلّهِ

په عمومي ډول د ادغام اقسام :

دصرفیانوپه اصطلاح کې که دوه همجنس توري په یوه کلمه کې په پرله پسې ډول راشي په داسې حال کې چې لومړی یې ساکن اودوهم متحرک وي نوادغام منځته راځې لومړي توري په دوهم کې مدغم کیږي اوداډول ادغام په دري ډوله دي:

۱ - **ادغام متجانسین** : که دوه توري له یو جنس (یو مخرج) مخالف صفت په یوه کلمه کې پرله پسي راشي دجنسینوادغام منځته راځي

لکه : قَدْتَّبَيَّنَ ، اِرْكَبْ مَّعَنَا ، يَلْهَثْ ذَّلِكَ ، وَدَّت طَّآئِفَةٌ

۲ -**ادغام مثلین** :که دوه یوشان توري په یوه کلمه کې په پرله پسي ډول راشي هلته د مثلینو ادغام کیږي :

لکه : إِلَيْكُم مُّرْسَلُونَ ، فَمَارَبِحَت تِّجَارَتُهُمْ ، وَقَدْدَّخَلُواْ ، إِذذَّهَبَ مُغَاضِباً

۳ -**ادغام متقاربین** : که دوه داسې توري په یوه کلمه کي پرله پسې راشي چې مخرجونه یې سره نژدي وي او صفتونه یې سره مخالف وي هلته د متقاربینو ادغام کیږي .

لکه : أَلَمْ نَخْلُقكُّم ، وَقُل رَّبِّ زِدْنِي عِلْم ، بَل رَّفَعَهُ اللّهُ

ادغام د کیفیت په لحاظ سره په دوه ډوله دي :

ادغام تام : هغه ادغام دي چې کله دوه توري په یو بل کي سره مدغم شي ترادغام وروسته دلومړي توري هیڅ اثرپاتي نه شي .

لکه : أُجِيبَت دَّعْوَتُكُمَا ، مِّن رَّبِّهِمْ

ادغام ناقص : ددؤوتوروداسې ادغام چې لومړي ساکن اودوهم متحرک وي ترادغام وروسته دلومړي توري صوت یاآوازپاتې شي لکه مِن وَاقٍ ، مَن يَقُولُ

د لام تعریف احکام

لام تعریف دوه احکامه لري

الف : اظهار   ب : ادغام

کله چي د لام تعریف نه ورسته قمري حروف راشي هلته اظهار کیږي .

قمري حروف : (ابغ حجک وخف عقیمه) لکه : (بِالْبُخْلِ ، الْقَدْرِ ، الْكَوْثَرَ ، الْعَالَمِينَ)

کله چي د قمري حروفو نه غیر نور حروف د لام تعریف نه وروسته راشي هلته ادغام کیږي .لکه : (التَّوْبَةَ ، الشَّمْسُ ، الرَّحْمٰنِ ، النَّاسِ)

چې دي قسم اظهار ته اظهار قمري او ادغام ته یي ادغام شمسي ویل کیږي

لسمه لوست :

د ساکن نون اوتنوین احکام:

ساکن نون اوتنوین څلوراحکام لري. ادغام ، اقلاب ، اخفاء او اظهار

اظهار: اظهارپه لغت کې څرګندولوته وايي،اودعلم تجويدپه اصطلاح کې ددوه توروجلاکول دي،داسې چې دساکن نون اوتنوین څخه وروسته دحلقي حروفو (ء،ه،خ،ح،ع،غ) څخه یوحرف راشي،ساکن نون یاتنوین ښکاره لوستل کیږي .

لکه :

ء ،ا :	يَنْأَوْنَ	مَنْ آمَرهِمْ	كُلٌّ آمَنَ
ه :	مِنْهُمْ	اِنْ هُوَ	فَرِيقاًهَدي
ع :	اَنْعَمْتَ	مَنْ عَمِل	سَمِيعٌ عَلِيمٌ
ح :	تَنْحِتُونَ	فَمَنْ حَجَّ	حَكِيمٌ حَمِيدٌ
غ :	فَسَيُنْغِضُونَ	مِنْ غِلٍّ	قَوْلاًغَيرَ
خ :	اَلْمُنْخَنِقَةُ	مِنْ خَيْرٍ	حَكِيمٌ خَبِيرٌ

ساکن "ن"هغه دي چې حرکت (زور،زیراوپیښ) ونه لري یعني غړوندي واله "نْ"دي اوتنوین دوه زورونه،دوه زیرونه اودوه پیښونوته وایي.

ادغام: ادغام لغوي معني یو شي په بل شي کې داخلولوته وایي. اودعلم تجوید په اصطلاح کې چي کله دساکن نون یاتنوین څخه وروسته د "یرملون" (ي،ر،م،ل،و،ن) دتوروڅخه کوم یوراشي نوهلته ادغام کیږي اوداډول ادغام دوه ډوله دي غنه لرونکي اوبې غني

الف : **غنه لرونکي ادغام** : که دساکن نون اوتنوین څخه وروسته دیمنو (ي،م،ن،و) له توروڅخه کوم توري راشي غنه لرونکي ادغام پکې کیږي.

لکه: مَنْ يَهْدي ، مِنْ مالٍ ، قَرارٍمَكينٍ ، مَنْ وُجِدَ ، يَوْمَئِذٍواجِفَة ، عَنْ نَفسٍ ، شَيءٍنُكُرٍ.

ب : **بې غني ادغام**: که دساکن نون یاتنوین څخه وروسته د لر (ل،ر) کوم توري راشي بې غني ادغام پکې کیږي. لکه: اِنْ لَبِثْتُمْ ، مَتاعاًلَكُمْ ، مِنْ رَبِّكُمْ ، مَثَلاًرَجُلاً.

اقلاب: اقلاب په لغت کې یو شي په بل شي بدلولوته وایي اودعلم تجوید په اصطلاح کې که ترساکن نون اوتنوین وروسته د(ب) حرف په کومه کلمه کې راشي نوتنوین یاساکن نون په میم بدلیږي لکه: مِنْ بَعْدِ ، مِمْ بَعْدِ، سَميعٌ بَصيرٌ

اخفاء : اخفاء په لغت کې پټولوته وایي اودعلم تجوید په اصطلاح کې داظهار،ادغام اواقلاب له حروفوڅخه پرته دهجاء نوروپنځلسو (ت،ث،ج،د،ذ،ز،س،ش،ص،ض،ط،ظ،ف،ق،ک) توروڅخه یوتوري دساکن نون یاتنوین څخه وروسته راشي نودغُنې سره اخفاء پکې کیږي.

لکه:		یوه کلمه	دوې کلمې	تنوین
ت	:	اَنْتُمْ	وَاِنْ تُبْتُمْ	يَوماًتُرْجَعُونَ
ث	:	مِنْ ثَمَرَةٍ	مِنْ ثَمَرَةٍ	خَيرٌثَواباً
ج	:	اَنْجَيْنَا	اِنْ جَائَكُم	لِكُلٍّ جَعَلْنا
د	:	عُنْدَهُمْ	مِنْ دارِهِم	قِنوانٌ دانِيَةٌ
ذ	:	اَنْذِرْهُمْ	مِنْ ذُرِّيَّةٍ	يَتِيماًذَامَقرَبَةٍ
ز	:	اَنْزَلَ	مَنْ زَكيَّها	نَفساًزَكِيَّةً

س :	اِنْسانٌ	اَن ْسَيَكُونُ	لَيالٍ سَوِيّاً
ش :	اَنْشَأْنا	مِنْ شَرِّ	غَفُورٌشَكُورٌ
ص :	يَنْصُرُكُمْ	اَن ْصَدُّوكُم	رِيحاًصَرصَراً
ض :	مَنْضُودٍ	مِنْ ضَعفِ	قَوماًضالِّينَ
ط :	قِنْطارٍ	مِنْ طِينٍ	صَعِيداًطَيِّباً
ظ :	اُنْظُر	ْ مَنْ ظَلَمَ	ظِلّاًظَلِيلاً
ف :	اَنْفُسَهُمْ	مِنْ فَضلٍ	خالِداًفِيهَا
ق :	يَنْقَلِبُ	مِنْ قَبلِ	سَمِيعٌ قَرِيبٌ
ک :	عَنْكُمْ	مَنْ كانَ	قَولاًكَرِيما

يوولسمه لمعه :

مــد :

مد : مد په لغت کې اوږدولو او کشکولو ته وايي او په اصطلاح کې په حروف مده او حروف لين باندي د آواز اږدولو ته مد وايي . او حروف مده دري دي (الف ،واو ،يا) کله چې ساکن وي او ماقبل حرکت يي د خپل جنس څخه وي لکه «قال ، قالوا ، قيل » اوحروف لين دوه دي (واو ، يا) کله چې ساکن وي او ماقبل يي مفتوح وي

لکه « مِّنْ خَوْفٍ ، ووَالصَّيْفِ »

مد په دوه قسمه دي

الف : مد اصلي ب : مد فرعي

مد اصلي : (مالم يوقف بسبب واحد)يعني هغه مد ته وايي چې په کوم سبب باندې ولاړ (موقوف) نه وي يا چې د حرف مده نه وروسته همزه يا سکون نه وي راغلي

لکه « قَالَ ،يَقُولُ ، قِيلَ ، الَّذِي »

مد فرعي : هغه مد ته وايي چې په کوم سبب باندې موقوف او ولاړ وي که چيرې مد فرعي اداء نه شي د حرف ذات ورسره نه ختميږي بلکه د کليمې چې کوم زينت او ښايست دي هغه ورسره له منځه ځي

يا هغه مد دي چي د حروف مده نه ورسته همزه يا سكون راغلي وي لكه :(وَسَوَاءٌ ، قَالُوا ، آمَنَّا)

د مد اسباب :

د مد اسباب مده حروف دي او همدارنګه محل يي همزه او سكون دي.

مد فرعي اجمالا په ځلور قسمه دي

١ : مد اصلي (واجب) ٣: مـد لازم كليمي مثقل

٢: مد منفـصل (جائز) ۴ : مد لازم كليمي مخفف

مد فرعي تفصيلاپه نهه قسمه دي چې عبارت دي له :

١: **مد متصل** : هغه مد ته وايي چې د حرف مده ځخه وروسته همزه په يوه كلمه كي راغلي وي لكه : (شَآءَ ، جَآءَ ، أَلْمَلٰئِكَةِ ، سِيئَتْ)

٢ : **مد منفصل** : منفصل مد هغه مد ته وايي چې د حرف مده ځخه وروسته همزه په جدا كلمه كې رغلي وي لكه : (مَآأُنزِلَ ، إِنَّآأَوْحَيْنَآإِلَيْكَ ، قَالُوا آمَنَّا)

٣: **مد لازم كليمي مثقل** : هغه مد ته وايي چې د حرف مده ځخه وروسته په يوه كلمه كي مشدد حرف راغلي وي لكه: (وَلاَالضَّالِّينَ ، الْحَاقَّةُ ، دَابَّةٍ)

۴ : **مد لازم كليمي مخفف** : هغه مد دي چې په يوه كلمه كې د حرف مده ځخه وروسته اصلي او لازمي سكون راغلي وي لكه . (آلْآنَ)

۵ : **مد لازم حرفي مثقل** : عبارت دي هغه مد ځخه دي چې په حروف مقطات كي د حرف مد ځخه وروسته مشدد حرف راغلي وي لكه .(المّ)

۶: **مد لارم حرفي مخفف** : عبارت دهغه مد ځخه دي چې په حروف مقطعاتو كي د حرف مد ځخه وروسته سكون راغلي وي لكه (. ن ، ص ، ق)

٧: **مد لين لازم** : هغه مد ته وايي چې په حروف مقطعاتو كې د حرف لين ځخه وروسته سكون اصلي راغلي وي لكه : (كهيعص ،حم ، عسق).

٨: **مد لين عارضي** : هغه مد ته وايي چې د حرف لين څخه وروسته عارضي سکون راغلي وي يعنې د وقف په سبب ساکن شوي وي لکه مِّنْ خَوْفٍ ، وَالصَّيْفِ

٩: **مد عارض وقفي** : هغه مد ته وايي چې د حروف مده څخه وروسته سکون عارضي راغلي وي لکه : (أَلْعَلَمِينَ)

د مدونو مقدار يا کيفيت :

د مد مقدار په دري ډوله دي :

١- طول (يو الف په اندازه) ٢- توسط (دوه نيم الفه) ٣- قصر (د دريو نه ترپنځو الفو په اندازه)

د مد متصل او مد منفصل مقدار توسط دي چي د توسط اندازه دوه نيم الفه ده او په منفصل کي قصر هم جائز دي چي د قصر مقدار د يو الف په اندازه دي .

لازم کليمي مثقل ، لازم کليمي مخفف ، لازم حرفي مثقل ، لازم حرفي مخفف په دي څلور واړو کي طول کيږي چي د طول مقدار د دري الفو نه تر پنځو الفو پوري دي .

دلين لازم مقدار طول توسط او قصر دي او په عارض لين کي په اوله درجه کي قصر ، توسط او بيا طول کيږي .

د حروفو ا قسا م :

الف : **عام حروف** : عبارت د هغه حروفو څخه دي چې د هغې په مفهوم ټول خلک پوهيږي

ب : **مقطعات حروف** : دا هغه حروف دي چې د بعضو سورتونو په سرونو کې راغلي وي او په مفهوم يي يوازي الله تعالي پوهيږي ددي حروفو مجموعه عبارت ده له: (نقص عسلکم حي طهرا) (ن ، ق ، ص ، ع ،س، ل ، ک ، م ، ح ، ي ،ط،ه ، ر،ا)

په(نقص عسلکم): کي مد فرعي کيږي او په (حي طهرا)کي مد اصلي کيږي

دوولسمه لمعه :

د همزي قاعدي :

دهمزي بنيادي اقسام دوه دي . ١ : تسهيل ٢: حذف

تسهيل په لغت کي اساني ته وايي او په اصطلاح د مجويدينو کي همزه د خپل مخرج او د الف د مخرج په منځ کي اداء کولو ته وايي او د حذف معنی ساقطول او لريکول دی

همزه په دوه ډوله ده الف - همزه اصلي ب - همزه زائده

همزه اصلي هغه ده چي په مقابل د (ف، ع ، ل) کي راغلي وي لکه : امر ، سآل ، قرأ

همزه زائد هغه همزه ده چي په مقابل د (ف ، ع ،ل)کي نه وي راغلي چي په دوه ډوله ده

الف: قطعي همزه ب : وصلي همزه

همزه قطعي هغه همزه ده چي په هر حال کي نه حذفيږي لکه (الْحَمْدُ ، إِيَّاكَ)

همزه وصليه : هغه همزه ده چي د وصل په حالت کي حذفيږي لکه (وَقَالَتِ الْيَهُودُ)په ټول قرآن کريم کي يو ځاي تسهيل راغلي دي چي په څلورو يشتمه سپاره کي ده

لکه (أَأَعْجَمِيٌّ) د حذف مثال (بِئْسَ الِاسْمُ الْفُسُوقُ)

په حورفو کي د ال د تعريف واله همزه وصليه ده او دا د هميشه لپاره مفتوحه ويل کيږي او په اسماءوکي د اوو اسمونو همزي وصلي دي چي نومونه يي دادي

اسم ، ابن ، ابنة ، امرآة ، امرآ ، اثنان ، اثنتان اودا همزي د هميشه لپاره مکسوري وي او په افعالو کي د باب افعال نه غير نوري ټولي همزي وصلي دي او ددي همزي د حرکت متعلق تفصيل دا دي چي چيرته د همزي سره د فعل دريم حرف مضموم (پيښ ولري)وي په ضمه اصلي سره نوبيا ته همزه مضمومه وي لکه اقتلو ، اذخلو اوکه چيرته د همزي سره دريم حرف مکسو(زير ولري) وي

لکه : (اضرب ، افعل ، اتقو ،)

اجتماع همزتين حکم : (چي دوه همزي يو ځاي راشي)

کله چي دوه همزي يو ځاي راشي دواړه قطعي وي نو دواړه په تحقيق سره اداء کيږي لکه : (أَأَنذَرْتَهُمْ) مگر لفظ د (ءاعجمي) ورنه استثناء دي په دي لفظ کي په دوهمه همزه کي تسهيل کيږي او د امام حفص په روايت کي چي زمونږ د قرئت امام دي په ټول قرآن کريم يو ځاي تسهيل راغلي دي چي تسهيل واجب ورته وايي .

همزه تفصيلي په پنځه قسمه ده

اول : چې دواړه همزي متحركي قطعي وي لکه (أأُنزِلَ) نو په تحقيق سره اداء کيږي

دوهم: چي دواړه متحرکي وي په داسي حال کي چي اوله يي قطعي او دوهمه يي مفتوحه وي دويمه دحرکت په وخت کي په حرف مده سره بدليږي لکه (ءالله ،ءالئن)

دريم : چي دواړه متحرکي وي په داسي حال کي چي اوله يي متحرکه قطعي او دوهمه يي ومتحرکه وصلي مکسوره وي نو په دي صورت کي دوهمه همزه حذف کيږي او ددي قاعدي مطابق په ټول قرآن کي ٧ لفظونه دي

لکه (افْتَرَىٰ، أَسْتَكْبَرْتَ أَصْطَفَى الْبَنَاتِ اتَّخَذْتُ أَتَّخَذْنَاهُمْ أَطَّلَعَ الْغَيْبَ أَسْتَغْفَرْتَ)

څلورم : چي اوله همزه متحرکه قطعي او دوهمه ساکنه وي نو دوهمه همزه د اولي همزي حرکت موفق په حرف مده سره بدليږي لکه (آمَنَ ، أَيْمَانٌ)

پنځم : چي اوله متحرکه وصلي او دوهمه ساکنه وي نو په دي صورت کي که چيري ابتداء د کليمي نه کيږي نو بيا د ابتداء په صورت کي دوهمه همزه د اولي همزي د حرکت مطابق په حرف مده سره بدليږي .لکه (اؤْتُمِنَ) او که چيرته ددي کليمي د ماقبل کليمي سره وصل کيږي نو په دي صورت کي همزه وصليه د قاعدي موافق حذف کيږي او دوهمه همزه د اولي کليمي د آخري حرف د حرکت موافق په تحقيق سره ويلاي شي لکه (الَّذِي اؤْتُمِنَ السَّمَاوَاتِ ائْتُونِي)

تنبيه : په صورت حجرات کي په لفظ د بِئْسَ الِاسْمُ الْفُسُوقُ چي په اصل کي بئس الاسم الفسوق وچي په دي کي حذف د همزو وصليو شوي دي او له همزي د ان دوهمه د اسم دريمه د الفسوق نو په دي صورت کي د اجتماع ساکنين په وجه د الاسم واله لام په کسري متحرکي شوي دي ځکه چي اساکن اذاحرک حرک باالکسره نو بئس لسم الفسوق ويل کيږي .

د اولي قاعدي حکم تسهيل او د دوهمي قاعدي حکم تسهيل او ابدال او د دريمي قاعدي حذف او د څلورمي قاعدي حذف او ابدال او د پنځمي قاعدي حذف او ابدال دواړه دي

د الف او همزي تر منځ فرقونه :

الف هميـشه مـده وي او همـزه هيڅـکله مده نـه شي راتلاي .

الف هميشه ساکن وي او همزه کله ساکـنه او کله متحرکه راځي .

الف نرم او غير له جتهکي نه تلفظ کيږي او همزه ساکنه له جتهکي سره تلفظ کيږي .

الف د کليمي په سر کي نه شي راتلاي په منځ يا آخر کي راځي خو همزه په سر کي هم راتلاي شي

ديارلسمه لمعه :

وقــف :

وقف په لغت کي په معني د ودريدلو او منع کولو سره راځي او په اصطلاح کي داسي تعريف لري(قطع الصوت مع النفس واسکان المتحرک ان کان متحرکا) يعني قطع کول د آواز دي سره د تنفسه معني دا چي ساکن کول د متحرک حرف هغه وخت کي چي هغه متحرک وي .

يا (ترک الحرکة مع الصوت زماناً)ترک کول د حرکت دي سره د اوازه په لږه زمانه کي

په معرفة الوقوف کي په دوه شيانو باندي بحث کيږي .

اول : کـيفيت وقف

دوهم : محـل وقـف

د کيفيت وقف څخه مقصد د وقف کولو طريقه او قاعده پژندنل دي همدارنگه بايد دا هم وپژندل شي چي په کومو کليمو باندي په څه ډول بايد وقف وشي .

او د محل وقف څخه مطلب دا دي چي د وقف کولو محل او ځاي سړي وپژني يعني چي په کومي کليمي باندي وقف او په کومي کليمي باندي وصل وشي .

وقف د کيفيت په لحاظ په پنځه قسمه دي :

اول : وقف بـالاسـكان دريم : وقف بـالـروم

دوهم : وقف بالاشمام څلورم : وقف بالابـدال پنځم : وقف بالسكون

وقف بالاسكان ديته وايي چي آواز او ساه دواړه قطع شي او موقوف عليه بالکل ساكن شي او دا وقف په دري واړو حركاتو كي كيږي لكه « الْعَالَمِينَ، نَسْتَعِينُ ، ، مِن نَّذِيرٍ ، قَدِيرٌ »

وقف بالاشمام دا وقف صرف په ضمه كي كيږي لكه « نَسْتَعِينُ ، عَلِيمٌ »

وقف بالروم د حركت دريمه برخه ظا هريږي او په هغه كليمه كيږي چي زير ولري

لكه « يَوْمِ الدِّينِ ، مِنَ النَّارِ ، » او په فتحه كي نه كيږي .

وقف بالابدال په موقوفه كليمه كي يو حرف په بل حرف باندي بدليږي او دا وقف په دوه ځايونو كي كيږي

الف : دا چي موقوف عليه د دوو زبرو تنوين وي لكه « مَّشْكُورًا ، خَبِيرًا ، بَصِيرًا »

دلته دغه دوه زبره په الف باندي بدليږي او دوهم ځاي دا دي چي موقوف عليه تاي مدوره(ګرده ة)وي لكه « مُّطَهَّرَةً ، طَيِّبَةً ، الْبَيِّنَةُ ، الصَّلَوٰاة ، وَرَحْمَةً »

دلته دغه ګرده (ة) په (ه) سره بدليږي لكه : (مُّطَهَّره، طَيِّبَه ، الْبَيِّنَه ، الصَّلَوٰاه ، وَرَحْمَه)

وقف بالسكون : دا وقف په هغه وخت كي كيږي چي موقوف عليه د مخكي نه ساكن وي لكه « فَحَدِّثْ ، وَانْحَرْ ، عَلَيْهِمْ »

په قرآنكريم كي څو كلمات داسي دي چي د هغي په آخركي الف ليكل شوي دي خو د ا الف نه په وصل او نه په وقف كي لوستل كيږي چي هغه كلمات په لاندي ډول سره دي .

« وَلْيَعْفُوا نور ٢٢،لِّتَتْلُوَاْ عَلَيْهِمُ رعد ٣٠،لَن نَّدْعُوَ كهف ١٤، لِّيَرْبُوَا روم ٣٩ ، قَوَارِيرَا انسان ١٥ او څو نور

د کلام د تماموالي او نا تماموالي په اعتبار سره وقف په څلور قسمه سره دي

۱- وقف تام ۲- وقف کافي ۳- وقف حسن ۴- وقف قبیح

وقف تام : هغه وقف ته وايي چي په داسي کليمي سره وقف وشي چي د هغي کليمي د ما بعد سره نه لفظي اونه معنوي تعلق وي لکه هُمُ الْمُفْلِحُونَ ، هُمُ الظَّالِمُونَ ددي ايت تعلق د مابعد سره نه لفظي اونه معنوي شته ځکه وروسته « إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا» د کفارو حال شروع کيږي او په « الْمُفْلِحُونَ » باندي د مؤمنانو حال ختميږي

وقف کافي : ديته وايي چي په داسي ځاي باندي وقف وشي چي دمابعد سره لفظي تعلق نه وي خو معنوي تعلق وي لکه د سورة بقرة ۶ آيت په آخره چي وقف وشي « أَأَنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ – خَتَمَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ » ځکه چي په ‹لَا يُؤْمِنُونَ› وقف وشي د مابعد سره يي لفظي تعلق نشته لکن معنوي تعلق يي شته ځکه چي وروسته هم د کفارو بحث دي .

وقف حسن : ديته وايي چي په داسي ځاي باندي وقف وشي چي د ما بعد سره يي معنوي تعلق نه وي خو لفظي تعلق يي وي لکه « الْحَمْدُ لِلَّهِ » جمله پوره ده خو د

(رَبِّ الْعَالَمِينَ)سره لفظي تعلق لري دي

وقف قبيح : هغه وقف ته وايي چي د مابعد سره لفظاًاو معناً تعلق ولري

لکه : وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانتَهُوا ،

دوقف علامي :

داډيره ضروري ده چي دقرآنکريم لوستونکي دوقف د نښو اوعلامو پوره خيال وساتي هغه نښي او علامي چي مجويدينو او علماوُ تعين کړيدي عبارت دي له :

ترټولو قوي علامي چي وقف پکي ضروري دي دادي ‹ط ، ج ، م ، ل ›.

م : دوقف لازم علامه ده وقف کول ضرور دي په نه کولو يي په معني کي خلل دي

ط : دادوقف مطلق نښه ده يعني د وقف کول غوره دي په نسبت د نه کولو .

ج : دوقف کافي علامه ده وقف کول غوره دي اونه کول يي جايزدي.

ز : دوقف جائز ،حسن علامه ده وقف او وصل دواړه جائزدي خو وصل بهتر دي

ص : دمرخص وقف علامه ده که آیت اوږدؤ لوستونکي ته اجازه ده چي ساه واخلي

صل : دلته د وقف په نسبت پیوست لوستل غوره دي .

ق : دلته وقف جائز دي خو غوره نه دي .

صلي : یعني وصل وکړه

قف : دودریدو نښه ده یعني وقف وکړه

لا: کچري دا علامه د آیت په اخر کي راغلي وه وقف ورباندي جائز دي مگر که دآیت په منځ کي راغلې وه وقف جائز نه دي ځکه دآیت په منځ کي وقف قبیح دي

ک: (کذالک) دلته وقف جائز دي خو بهتر نه دي یا (مخکي چي کوم وقف و همغه شان دا هم دي)

∴ ∴ : معانقه یعني یوبل ته غاړه ورکول چي پریودریدل اوپربل نه دریدل پکاردي

قل : یعني یو ځل وقف وکړه بیا وصل وکړه چي وقفه د دوه الفو په اندازه کیږي

څوارلسمه لمعه :

د غنه، ابتداء ، اعاده ، سکته ،او هاي ضمیر بیان :

غنه :

لکه څنگه چي مخکې تیر شول د خیشوم نه چې کوم آواز خارجیږي هغې ته غنه ویل کیږي اوس غنه په دوه قسمه ده :

الف : غنه آني ب : غنه زماني

د آني او زماني غنې حرف په میم او نون پوري خاص دي

غنه آني د نون او میم لپاره لازمي صفت دي او په هر حال کې پکې موندل کیږي که ته وغواړي او کنه نو دا صفت ستا له ارادي پرته پکې اداء کیږي او غنه زماني ستا له ارادې پرته نه اداء کیږي

غنه زماني په میم او نون کې په بعضې حالاتو کې راځي لکه څنګه چې مخکې د نون ساکن اوتنوین په احکامو کې تیر شول .

ابتدآء : ابتداء دیته وایي چې د مابعد څخه شروع وکړي

اعا ده : اعاده دیته وایي چې د ماقبل دوباره ولوستل شي ددي پژندل ځکه ضروري دي چې د وقف کولو څخه وروسته په بعضې حالاتو کې قاري د مابعد څخه شروع کوي(ابتدآء) او په بعضې حالاتو کې د ما قبل څخه (اعاده) کوي .

سکـــته :

سکته د چوپوالي په معني سره راځي او په اصطلاح کې سکته دیته وایي چې بې غیر دساه اخیستلو څخه آواز د لږ وخت لپاره قطع کول دي .

په ټول قرآنکریم کې د حضرت امام حفص (رح) په روایت څلور ځایه سکته راغلي .

١ : د سورة کهف په اول آیت کې « وَلَمْ يَجْعَل لَّهُ عِوَجًا... »

٢ : د سورة یاسین په ٥٢آیت کې « مِن مَّرْقَدِنَا ...هَٰذَا... »

٣ : د سورة قیامة په ٢٧ آیت کې « وَقِيلَ مَنْ... رَاقٍ »

٤ : د سورة مطففین په ١٤ آیت کې « كَلَّا بَلْ ... رَانَ »

په ٣ او ٤ صورتونو کې د نون او لام ادغام په (را)کې د سکتې له وجهې نه نه کیږي

په ټول قرآنکریم کې ٤ ځایونه داسې راغلي دي چې هلته ص او س لیکل شوي دي خو په بعضې کې(س) او په بعضې کې (ص) او(س) دواړه لوستل کیږي اوهغه لفظونه دادي .

((وَيَبْسُطُ ، بَسْطَةً)): په دې دواړو لفظونو کې د (ص) په ځای (س)لوستل کیږي .

((بِمُصَيْطِرٍ)) : په دې کې صرف (ص) تلفظ کیږي

((أَمْ هُمُ الْمُصَيْطِرُونَ)): په دې کې د (ص) او (س) دواړوتلفظ جائز دي

اول : بقره ۲۴۵ ، دوهم: اعراف ۶۹ ، دريم : غاشيه ۲۲ ، څلورم : طور ۳۷

قطــع :

قطع په لغت کي پري کولو ته وايي او په اصطلاح کي د قرآئت ختمولو ته قطع وايي دا هم د سکتي په شانته د وقف دمتعلقاتو څخه ده .

د وقف او قطعي تر منځ فرق دادي چي په وقف کي د وقف نه وروسته د قرآئت اراده موجوده وي او په قطع کي بيا ورسته د قرآئت اراده نه وي موجوده او په همدغه ځاي سر ه ختميږي نو قطع په داسي ځاي کي کول پکار دي چي يا سورة ختمه شي او يا د سورة په منځ کي يوه واقعه ختمه شي يا په داسي آيت باندي قطع وشي چي د ما بعد سره لفظي او يا معنوي تعلق ونه لري او د وقف په علاماتو باندي قطع جواز نه لري .

ها ي ضمير:

هاي ضمير څلور قاعدي لري چي دوي يي د حرکت په هکله دي او دوه نوري يي د صله يا عدم صله په هکله دي

اول : که چيري د هاي ضميرڅخه مخکي کسره يا ياي ساکنه راغلي وه نو هاي ضمير مکسور لوستل کيږي لکه (بِهِ إِلَيْهِ) مګر ددي قاعدي څخه څلور کلمات مستثني دي چي په دوه کليمو کي مضموم لوستل کيږي او په دوه نورو کليمو کي ساکن لوستل کيږي سره له دينه چي ما قبل يي مکسور دي په کومو کلماتو کي چي مضموم لوستل کيږي هغه دا دي (وَمَا أَنسَانِيهُ) په سورة کهف کي او (عَلَيْهُ اللَّهَ) په سورة فتح کي او په کومو کي چي ساکن لوستل کيږي هغه دا دي (أَرْجِه) او (فَأَلْقِهْ)

دوهم : که د هاي ضمير څخه ماقبل نه کسره وه او نه ياي ساکنه نو هاي ضمير مضموم لوستل کيږي لکه (وَأَخَاهُ ،رَأَيْتُمُوهُ) مګر ددي قاعدي څخه يوه کلمه مستثني ده چي په هغه کي مکسور لوستل کيږي (وَيَتَّقْهِ) سورة نور کي په دي ها باندي همدغه دوه حرکته راځي يعني کسره او ضمه فتحهورباندي نه راځي

دریم : که چیري د ها ضمیر نه مخکي او وروسته دواړه متحرک و نو په هاي ضمیر کي صله کیږي که ماقبل یي مضموم ؤ نو صله د واو سره کیږ ي او که ماقبل یي مکسور ونو صله د یا سره کیږي لکه ﴿أَفَمَن يَتَّقِي بِوَجْهِهِ سُوءَ الْعَذَابِ﴾ مګر یوه کلمه ددي قاعدي څخه مستثني ده چي هغه ﴿يَرْضَهُ لَكُمْ﴾ په سورة زمر کي دي سره ددي نه چي ماقبل او مابعد یي دواړه متحرک دي بیا هم صله نه کیږي.

څلورم : که د هاي ضمیر نه ماقبل او ما بعد دواړه ساکن ویا ما بعد یي فقط ساکن ؤ نو په دي دریو صورتونو کي په هاي ضمیر کي صله نه کیږي لکه ﴿مِنْهُ الْمَاءُ ، وَيُعَلِّمُهُ الْكِتَابَ﴾ مګر په یوه کلمه کي یعني ﴿فِيهِ مُهَانًا﴾ ددي قاعدي څخه مستثني ده سره ددي چي ماقبل یي ساکن دي خو بیا هم صله کیږي

تمت بالخیر

لیکـــــونکی : **قاري نــورخیر حلیم** د ننګـــرهــــــار اسلامی پوهنتون د لیلپی مسـجد امـــام

ترتیب کوونکی : **ذکرالله شیـرزی راسب** د شرعیا تـو پوهنځی د فقهې او قانون څانګې د څلورم ټولګي محصل

کال : **۲۲ / ۱۰ / ۱۳۹۱لمــریــز**